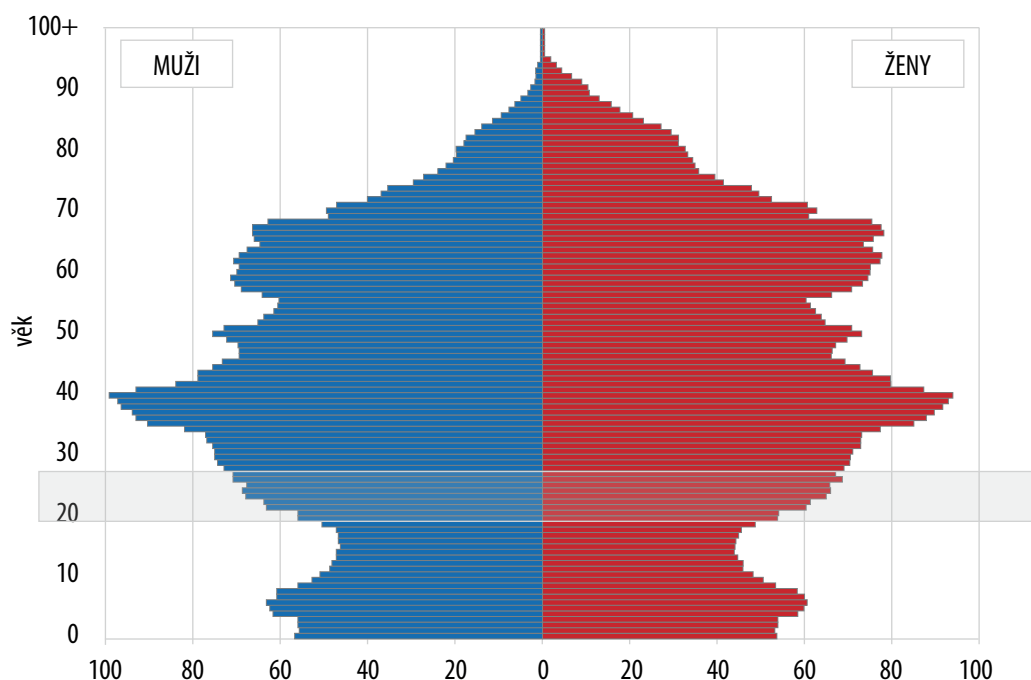

č. 10), ve kterém jsou podbarveny sledované ročníky populace. V roce 1987 se narodilo přibližně 130 000 dětí, zatímco v roce 1996 to bylo jen přibližně 90 000 dětí.¹⁰ Přestože se počet žáků v základních školách přirozeně vlivem nižší natality snižoval, na víceletá gymnázia jich byl přijímán stále stejný počet, protože nebyly změněny, omezovány nebo regulovány maximální kapacity žáků v gymnáziích. To mělo za následek další relativní úbytek žáků na druhém stupni základních škol. V roce 2003 činil podíl gymnazistů v povinné školní docházce 8 % patnáctiletých žáků, avšak v roce 2012 to bylo již 12 %. Na víceletých gymnáziích se tak vzdělávají žáci, kteří by se tam dříve nedostali. A to je jednou z příčin velkého zhoršení víceletých gymnázií, ba dokonce většího než u základních škol. Je prokazatelné, že se do nižších gymnázií nemusejí nutně hlásit jenom žáci nejlepší. A to, že mnozí výborní žáci zůstávají v základních školách, možná zlepšuje jejich výsledek a naopak zhoršuje výsledek gymnázií. Pokud budeme předpokládat, že populace má v ročníku víceméně stejný potenciál elit, potom výrazné snížení podílu žáků na dvou nejvyšších gramotnostních úrovních o dvacet jedna procentních bodů ve víceletých gymnáziích a o pět procentních bodů v základních školách během devíti let ukazuje na to, že školský systém nedokázal rozvinout jejich možnosti a talent.

Graf 10

Věkové složení obyvatelstva ČR k 31. 12. 2014

Česká republika patří k zemím, kde pozorujeme vysokou souvislost mezi rodinným zázemím žáků a jejich výsledkem nejen v mezinárodních testech. V šetření PISA je úroveň rodinného zázemí vyjádřena indexem *ekonomického, sociálního a kulturního statusu* (ESCS), a právě průměrná hodnota tohoto socioekonomického statusu statisticky významně poklesla od roku 2003 do roku 2012 u žáků víceletých gymnázií. Znamená to, že ve víceletých gymnáziích se zvýšil podíl žáků pocházejících z rodin s nižším socioekonomickým statutem, kteří obvykle dosahují slabších výsledků. Dále byl také zjištěn statisticky významný pokles hodnoty indexu *nejvyššího dosaženého vzdělání rodičů vyjádřeného počtem let školní docházky* (PARED). Na víceletých gymnáziích se o málo zvýšil podíl žáků, jejichž rodiče nemají maturitní vzdělání, a o trochu se snížil podíl žáků, jejichž rodiče dokončili vysokoškolské vzdělání. U žáků základních škol k významným změnám hodnot uvedených indexů

¹⁰ Pohyb obyvatelstva v Českých zemích 1785–2014, absolutní údaje. ČSÚ 2015. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_hu. Jedná se o ročníky, které byly zařazeny do testování PISA v roce 2003, respektive 2012.